

## **VI. INFORMACJE**

### ***1. Konferencja naukowa o św. Józefie Bilczewskim***

W dniach 19-21 listopada 2010 r. odbyła się trzydniowa międzynarodowa konferencja naukowa „Święty Arcybiskup Lwowa” poświęcona św. Józefowi Bilczewskiemu.

Konferencja rozpoczęła się w dniu 18 listopada wieczorem Mszą św. w kościele akademickim KUL Jana Pawła II pod przewodnictwem arcybiskupa lwowskiego Mieczysława Mokrzyckiego. 19 listopada obrady toczyły się w siedzibie Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” w Lublinie, a 20 listopada uczestnicy przenieśli się do Sali Lustrzanej Uniwersytetu Lwowskiego. 21 listopada podczas pielgrzymki do miejsc związanych ze św. Józefem Bilczewskim we Lwowie odwiedzili oni grób Świętego na cmentarzu Janowskim, kościół św. Elżbiety, lwowską kurię metropolitalną, główne gmachy Uniwersytetu Lwowskiego i katedrę łacińską. Wieczorem w lwowskiej bazylice metropolitalnej wygłoszony został wykład i odbył się koncert muzyki organowej dedykowany św. Józefowi Bilczewskiemu, a po nim abp Mokrzycki przewodniczył uroczystej Mszy św. Szerzej o tej konferencji w nt. 65 „Anamnesis”.

### ***2. Nowi animatorzy ministrantów w Katowicach***

20 listopada 2010 r. w krypcie archikatedry Chrystusa Króla w Katowicach katowicki biskup pomocniczy Józef Kupny ustanowił 67 nowych animatorów parafialnych wspólnot ministranckich. Kandydaci wywodzili się z 38 parafii archidiecezji katowickiej. Uroczystość odbyła się w przeddzień obchodów 85. rocznicy utworzenia diecezji katowickiej, uroczystości Chrystusa Króla oraz wspomnienia św. Tarsycjusza, patrona ministrantów.

Jednocześnie roczną formację przygotowującą do funkcji animatora rozpoczęło tego dnia 123 chłopców z 56 parafii archidiecezji katowickiej.

### ***3. Ogólnopolski Zjazd Egzorcystów w Niepokalanowie***

W dniach 15-18 listopada 2010 r. odbył się w Niepokalanowie 23. Ogólnopolski Zjazd Egzorcystów. Uczestniczyło w nim ponad stu księży egzorcystów i księży przygotowujących się do tej posługi. Obecni byli również egzorcyci z innych krajów, m.in. z Litwy, Białorusi i Stanów Zjednoczonych. Celem zjazdu była wymiana doświadczeń związanych z posługą egzorcystów w Polsce i wspólne rekolekcje. Głównymi tematami obrad była problematyka antychrysta, granice wolności szatana w relacji do człowieka i magia w starożytności. Egzorcyci omawiali też poszczególne przypadki zniewolenia duchowego, z którymi mieli do czynienia w swojej kapłańskiej posłudze. Na zakończenie konferencji zwrócono uwagę na potrzebę powołania do istnienia internetowego portalu informacyjnego o tematyce zagrożeń duchowych, a przez to na większy nadzór nad publikacjami o tematyce demonologicznej.

### ***4. Kolejne spotkanie duszpasterzy służby liturgicznej w Licheniu***

W dniach 15-16 listopada 2010 r. w Domu Pielgrzyma „Arka” w Licheniu Bielanach odbyło się 62. spotkanie diecezjalnych duszpasterzy służby liturgicznej. Przed obiadem bp dr Stefan Cichy powitał uczestników z bp. Adamem Bałabuchem na cze-

le, a po obiedzie obrady rozpoczęły się w sali konferencyjnej modlitwą w ciągu dnia. Pierwsza część obrad nosiła tytuł „Święta służba – refleksja teologiczna” i składały się na nią dwa referaty: ks. dr Zbigniew Kobus z Zielonej Góry mówił na temat: *Kapłaństwo wspólne podstawą uczestnictwa i posługiwania w liturgii*, ks. dr Dominik Ostrowski ze Świdnicy przedstawił zagadnienie: *Współpracownicy kapłana w celebracji liturgii. Historia i współczesność*. Po referatach była dyskusja.

Druga część spotkania była zatytułowana „W stronę ustanowionego lektora i akolity”. Przedstawione zostały świadectwa z Rzymu oraz z diecezji białostockiej, łomżyńskiej i krakowskiej na temat formacji do *funkcji* i *posług* lektora i akolity. Po tych relacjach ks. dr Szczepaniec z Krakowa dokonał wprowadzenia do pracy w grupach.

Po przerwie na kawę miała miejsce praca w czterech grupach poświęcona *Dyrektorium DSL*. W każdej grupie poruszone zostały trzy zagadnienia: 1 – Czy, a jeśli tak, to w jaki sposób zostało przekazane kapłanom w diecezji *Dyrektorium DSL*? 2 – Czy, a jeśli tak, to w jaki sposób jest w diecezji prowadzona formacja dorosłych do funkcji liturgicznych? Czy diecezja zamierza rozpocząć przygotowania do *posług* lektora i akolity? 3 – Wymagania, jakie powinny być postawione członkom służby liturgicznej – dzieciom, młodzieży, dorosłym w świetle *Książeczki formacyjnej ministranta*.

Z kolei uczestnicy zgromadzili się w kaplicy Domu Pielgrzyna na Eucharystii połączonej z Nieszporami pod przewodnictwem bpa Adama Bałabucha ze Świdnicy.

Po kolacji miał miejsce tzw. krąg. Michał Bondyra, redaktor „KnC” przedstawił krótko historię i aktualne prace nad wydawaniem tego miesięcznika. Potem prowadzono rozmowy o pracach i ustalono miejsce i termin kolejnego spotkania: Licheń, 14-15 listopada 2011 r. Dzień zakończono Apelem Jasnogórskim w kaplicy.

We wtorek, 16 listopada Eucharystii z Jutrznia przewodniczył bp Stefan Cichy. Po śniadaniu odbyło się podsumowanie pracy w grupach i dyskusja nad nimi.

W trzeciej części spotkania na temat: Pomoce formacyjne do pracy ze służbą liturgiczną, ks. dr Marek Kluwak (diecezja legnicka) przedstawił końcową wersję „Obzędów błogosławieństw służby liturgicznej”. Po tej prezentacji miała miejsce dyskusja. W południe odmówiono modlitwę Anioł Pański, po czym w podsumowaniu bp Stefan Cichy podziękował m.in. bp. Grzegorzowi Balcerkowi za jego wkład w to spotkanie oraz wszystkim uczestnikom. Modlitwą w ciągu dnia i obiadem zakończono zebranie.

## **5. Kard. Antonio Cañizares Llovera**

### ***członkiem Kongregacji ds. Kanonizacyjnych***

13 listopada 2010 r. Ojciec Święty mianował członkiem Kongregacji ds. Kanonizacyjnych J. Em. kard. Antonio Cañizares Lloverę, prefekta Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

## **6. Obrady plenarne Papieskiego Komitetu ds. Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych**

W dniach 9-11 listopada 2010 r. w Rzymie obradował Papieski Komitet ds. Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych. Przewodniczącym Komitetu jest wieloletni ceremoniarz papieski abp Piero Marini. Głównym tematem spotkania był stan przygotowań do najbliższego 50. takiego kongresu, który ma się odbyć w 2012 r. w

stolicy Irlandii, Dublinie. Podsumowano także 49. Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny, który odbył się w 2008 r. w Quebecu. W programie znalazło się również omówienie znaczenia kongresów krajowych. Uczestnicy spotkania zostali w dniu 11 listopada przyjęci przez Papieża na audiencji, w której wzięli udział m.in. delegaci krajowych episkopatów ds. kongresów i metropolita Dublina abp Diarmuid Martin. W imieniu zebranych pozdrowił Ojca Świętego abp Piero Marini.

Papież w przemówieniu do uczestników audiencji mówił, że w naszych czasach kongresy eucharystyczne są organizowane nie tylko do szerzenia kultu Eucharystii, ale także celem wnoszenia wkładu do dzieła nowej ewangelizacji. Nawiązując do hasła najbliższego Kongresu – „Eucharystia wspólnotą z Chrystusem i między nami”, Papież zaznaczył, że przypomina ono o centralnym miejscu tajemnicy eucharystycznej we wzroście życia wiary i dla każdej prawdziwej drogi odnowy kościelnej.

### ***7. Nominacja konsultorów Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów***

Ojciec Święty Benedykt XVI mianował 3 listopada 2010 r. konsultorów Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Są nimi: mons. José Aparecido Gonçalves de Almeida, podsekretarz Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych; o. Dieter Böhler, SI, wykładowca na Fakultecie Teologicznym Sankt-Georgen, we Frankfurcie n. Menem (RFN); ks. Nicola Bux, z archidiecezji Bari-Bitonto, wykładowca na Instytucie Teologii Ekumeniczno-Patrystycznej Greko-Bizantyjskiej San Nicola w Bari (Italia); o. Joseph Carola, S.I., wykładowca w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie; ks. José Manuel Garcia Cordeiro, rektor Papieskiego Kolegium Portugalskiego i wykładowca w Papieskim Instytucie Liturgicznym i Papieskim Ateneum Sant'Anselmo w Rzymie; ks. Renato De Zan, wykładowca w Papieskim Instytucie Liturgicznym i Papieskim Ateneum Sant'Anselmo w Rzymie; o. Cassian Folsom, O.S.B., przeor w Norcia (Italia), profesor Papieskiego Instytutu Liturgicznego i Papieskiego Ateneum Sant'Anselmo w Rzymie; ks. Mauro Gagliardi, wykładowca w Papieskim Ateneum „Regina Apostolorum” w Rzymie; ks. Aurelio García Macías, z archidiecezji Valladolid, przewodniczący Stowarzyszenia Hiszpańskiego Profesorów Liturgii (Hiszpania); prał. Angelo LAMERI, z diecezji Crema (Italia), wykładowca w Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie; ks. Dennis McManus, z archidiecezji Mobile, wykładowca na Uniwersytecie Katolickim Ameryki w Washington (USA); ks. Juan José Silvestre, z Prałatury Personalnej Opus Dei, wykładowca w Papieskim Uniwersytecie Santa Croce w Rzymie; opat Michael John Zielinski, O.S.B.Oliv., wiceprzewodniczący Papieskiej Komisji ds. Kościelnych Dóbr Kultury i Papieskiej Komisji Archeologii Sakralnej; prał. Markus Walser, Wikariusz Generalny.

### ***8. Seminarium n.t. „Dawne i nowe wnętrza kościołów wobec potrzeb odnowionej liturgii”***

W dniu 21 października 2010 r. w Domu Arcybiskupów Warszawskich odbyło się II Seminarium Kurii Metropolitalnej Warszawskiej z cyklu: „Architektura i sztuka kościołów w świetle liturgii”. Tematem tego seminarium było: „Dawne i nowe wnętrza kościołów wobec potrzeb odnowionej liturgii”. Jego celem przedstawienie i przedyskutowanie

problemów istniejących wewnątrz sakralnych kościołów jako funkcji liturgii i doskonalenia warunków do kontaktu wiernych z Bogiem. Otwarcia dokonał abp Kazimierz Nycz.

Pierwsza część poświęcona była problemom liturgiczno-przestrzennym i omawiano następujące tematy: Prezbiterium w historii kościołów, a idea Vaticanum II (ks. prof. Jan Miazek), Czy istnieje modelowe prezbiterium w świetle wytycznych soborowych (ks. dr Józef Górczyński), Nowe rozwiązania całości układu liturgicznego kościoła (prof. arch. Konrad Kucza-Kuczyński WA PW), Elementy wyposażenia prezbiterium (dr arch. Anna Wierzbicka) i Miejsce chrzcielnicy: przy ołtarzu – przy kruchcie – baptysterium (ks. dr Grzegorz Bereszyński).

Po przerwie na kawę w drugiej części omawiano problemy budowlano-techniczne. Poruszono następujące zagadnienia: Ergonomia wyposażenia w świetle potrzeb wiernych i duchownych (arch. Stanisław Sołtyk), Oświetlenie kościoła: naturalne i sztuczne (prof. Wojciech Żagan WE PW), Materiały wykończeniowe i akustyka kościoła (prof. arch. Stefan Westrych WA PW).

Po referatach była dyskusja, a po niej nastąpiło zamknięcie seminarium.

## **9. Międzynarodowe sympozjum liturgiczne: „Powrót do źródeł – Ad fontes liturgicos” w Krakowie**

### *Metodologia i teologia w badaniach źródeł liturgicznych*

Taki był temat międzynarodowego sympozjum liturgicznego, które odbyło się w Krakowie 21 października 2010 r. pod patronatem trzech ośrodków naukowych: Instytutu Liturgicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Ukraińskiego Centrum Liturgicznego we Lwowie i Greckokatolickiego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Preszowie. Sympozjum zgromadziło prelegentów z trzech krajów (Polska, Ukraina, Słowacja) i trzech Kościołów: rzymskokatolickiego, greckokatolickiego i prawosławnego. Podzielili się oni swoją pasją i wiedzą na temat badań źródeł liturgicznych rozumianych nie tylko jako świadectwa liturgii wieków minionych, ale jako żywa inspiracja teologii liturgicznej, która powinna być udziałem nie tylko badaczy, ale i uczestników liturgii.

Sympozjum otworzył ks. dr hab. prof. UP JP II Wojciech Misztal, prorektor Uczelni, który podkreślił wagę zagadnień liturgicznych w teologii, a samej liturgii w życiu chrześcijańskim. Aby podkreślić jej rangę, powołał się na słowa papieża Benedykta XVI, które miał wypowiedzieć w Aoście: „na końcu będzie jedna wielka liturgia”. Przewodniczenie sesji przedpołudniowej przejął organizator sympozjum ks. dr hab. Przemysław Nowakowski CM, który z wielkim zaangażowaniem i erudycją prezentował prelegentów, przeprowadzając słuchaczy z jednego tematu w drugi i ukazując ich spójność w różnorodności. Dwie popołudniowe sesje prowadzili goście: dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach ks. prof. UŚ dr hab. Andrzej Żądło i ks. dr Marek Błaza SJ z Bobolanum w Warszawie.

To jednodniowe sympozjum obfitowało w urozmaiconą problematykę przedstawioną w dziesięciu referatach. Grupę słowacką tworzyli: ks. dr Marcel Mojzes, protosynkiel archieparchii preszowskiej i wykładowca liturgiki na Greckokatolickim Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Preszowie z referatem „*Actio Dei* źródłem liturgicznym *par excellence*”. Podkreślił w nim, że celem sięgania do źródeł – rękopisów i kodeksów – jest ponowne odkrycie istoty liturgii, jaką jest *actio Dei* wzbudza-

jąca i uświęcająca odpowiedź człowieka, jego *participatio actuosa*. Następnie ks. prof. Wojtech Boháč, wykładowca Greckokatolickiego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Preszowie, wygłosił referat „Najstarsze księgi liturgiczne grekokatolików na Słowacji”, a mgr Michal Glevaňák, bibliotekarz Biblioteki Uniwersytetu Preszowskiego, przedstawił pierwszą księgę liturgiczną *Velykyj zbornik*, która otrzymała oficjalne zezwolenie greckokatolickiego biskupa preszowskiego w 1860 r.

Środowisko ukraińskie reprezentowali: dyrektor Ukraińskiego Centrum Liturgicznego we Lwowie dr Taras Shmanko, który przedstawił „Wschodnie źródła liturgiczne. Rodzaje, osobliwości, metodologia badań” i zaprezentował metodę badań rękopisów i starodruków cyrylickich oraz podzielił się doświadczeniem korzystania z innych źródeł liturgicznych, jakimi są lokalne tradycje liturgiczne, obyczaje ludowe, zabytki sztuki sakralnej. Dr Wasyl Rudejko, wykładowca liturgiki na Ukraińskim Uniwersytecie Katolickim we Lwowie przedstawił „Stosowanie zasady *ad fontes* we współczesnych reformach Breviarza bizantyjskiego”. Przedstawicielem Ukraińskiej Cerkwi Grekokatolickiej był dr Maksym Tymo, sekretarz tamtejszej Komisji Liturgicznej i wykładowca śpiewu liturgicznego w Seminarium Duchownym we Lwowie z referatem „Liturgiczna hymnografia bizantyjska jako źródło teologii”. Ukraińska Cerkiew Prawosławna zaznaczyła swoją obecność przez igumena dr. Evfrosina Bilasha, wykładowcę Odesskiego Uniwersytetu im. I. Miecznikowi i Połtawskiego Misyjnego Seminarium Duchownego, który przybliżył historyczny kontekst kształtowania się liturgii Cerkwi w tradycji rosyjskiej.

Prelegenci z Polski zajęli się źródłami liturgii katedralnej: ks. prof. dr hab. Helmut Sobeczko z Uniwersytetu Opolskiego przybliżył temat „*Libri ordinari* jako źródło poznania liturgii przedtrydenckiej”, konkretnie liturgii katedry wrocławskiej, a ks. dr Szymon Fedorowicz z Krakowa przedstawił „Wawelskie kolektaże jako źródło poznania liturgii katedralnej w XVI wieku”. Ciekawym dopełnieniem tego obrazu było przedstawienie sylwetki teologa i badacza źródeł liturgicznych ks. prof. Wacława Schenka, którego dokonał ks. prof. UO dr hab. Erwin Mateja z Opola.

Symposium cieszyło się dużym zainteresowaniem. Wzięło w nim udział około 100 osób, a dodatkowo miłym akcentem więzi naukowych było przybycie gości z innych ośrodków teologicznych: UŚ w Katowicach, UKSW w Warszawie, WSD w Paradyżu, WSD w Olsztynie, Bobolanum w Warszawie oraz liczna delegacja katedry ukrainistyki z Uniwersytetu Jagiellońskiego z prof. Włodzimierzem Mokrym na czele.

Nadzieję napawa projekt kontynuowania tego typu sympozjów kolejno w krajach biorących dzisiaj udział w tej konferencji. Szczególne uznanie należy się organizatorowi Symposium, ks. dr hab. Przemysławowi Nowakowskiemu, kierownikowi Katedry Historii Liturgii, za trafność inicjatywy oraz sprawne i z niemałym wdziękiem przeprowadzenie spotkania. Zwrot *ad fontem liturgicos* jest o tyle istotny i frapujący, że to właśnie powrót do źródeł przygotował odnowę soborową Vaticanum II. Wspólny wysiłek sięgania do źródeł liturgicznych przez przedstawicieli trzech krajów słowiańskich i trzech obrządków jest wymownym znakiem odnowy relacji ekumenicznych i tęsknoty za jednością chrześcijan, która powinna zaczynać się od liturgii i do niej prowadzić.

s. Adelajda Sielepin CHR  
Kraków, UP JP II

## **10. Kurs formacyjny w Olsztynie dla kandydatów na lektorów i akolitów ustanowionych**

Komisja Liturgiczna Archidiecezji Warmińskiej 16 października 2010 r. rozpoczęła cykl formacyjny dla lektorów ustanowionych i akolitów ustanowionych.

Rozpoczynający się kurs stanowi odpowiedź na potrzeby dostrzeżenia różnorodności funkcji i posług w Kościele. Kandydaci, których zgłosiło się około 20, wylania są z dwóch grup. Pierwszą z nich stanowią dorośli mężczyźni, którzy od lat posługują przy ołtarzu, spełniając gorliwie i z wiarą wyznaczone funkcje liturgiczne. Do tej grupy należą m.in. nadzwyczajni szafarze Komunii świętej, świeccy moderatorzy prowadzący wspólnoty formacyjne, liderzy ruchów odnowy, mężczyźni podejmujący już ważne zadania w parafii (np. zakrystianie).

Drugą grupę kandydatów stanowią mężczyźni, którzy przez studia i praktykę zawodową zdobyli odpowiednie umiejętności w służbie ludziom i czynią to z wielkim poświęceniem, ale nie mają wystarczającej formacji duchowej i teologicznej.

W ramach kursu obok wykładów z liturgiki przewidziano także wykłady z teologii dogmatycznej, biblijnej, moralnej i duchowości.

### **11. Ogólnopolskie Sympozjum „Sztuka sakralna XIX i XX w.”**

W dniach 14 – 15 października w Rzeszowie w Sali Konferencyjnej Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego odbyło się II Ogólnopolskie Sympozjum „Sztuka Sakralna XIX i XX wieku”. Wydarzenie, któremu towarzyszy hasło „Nieznane dzieła znanych twórców”, zgromadziło przedstawicieli renomowanych ośrodków naukowych z Warszawy, Krakowa czy Lublina.

Celem sympozjum jest koordynacja badań prowadzonych w tej dziedzinie w Polsce oraz zapoznanie się z wynikami analogicznych prac prowadzonych w ośrodkach zagranicznych.

Spotkaniu towarzyszyły wystawy o charakterze związanym z jego tematyką, przygotowane we współpracy z Muzeum Diecezjalnym, promujące Uniwersytet Rzeszowski i miasto Rzeszów.

#### *INFINITUM INQUIRENS:*

- *Wątki metafizyczne w malarstwie Stanisława Białogłowicza, Tadeusza Boruty, Tadeusza Wiktora*
- *Przedstawienia św. Jana Nepomucena. Rzeźba w fotografii Jana Maciucha*
- *Portrety duszy. Rzeźba Jerzego Kierskiego*
- *Kapliczki Podkarpacia w fotografii studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego.*

### **12. Zagadnienia liturgiczne na Zebraniu plenarnym Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Krakowie**

W dniach 12 i 13 października 2010 r. odbyło się w Krakowie 125. Zebranie plenarne Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce – generałów, prowincjałów, opatów, inspektorów, wizytatorów i kustoszów. Poświęcone ono było znaczeniu liturgii we wspólnocie osób konsekrowanych.

O. Tomasz Grabowski OP z Dominikańskiego Ośrodka Liturgicznego podkreślał, że liturgia ma istotne znaczenie dla odnowy duchowej wspólnoty zakonnej. Wszędzie tam, gdzie dba się o liturgię, gdzie bracia angażują się w nią, w jej przygotowanie, tam rozwija się i kwitnie duszpasterstwo, a życie klasztorne staje się radośniejsze. O. Tomasz Grabowski mówił o trzech rodzajach liturgii źle rozumianej: liturgia sprawna (skracana, przesuwana na najdogodniejsze pory dnia), liturgia umowna (niechlujna,

zgodna jedynie z literą prawa, zaliczana, odprawiana) i liturgia smutna (smutnie przeżywana – bez życia, bez energii).

Redaktor naczelny miesięcznika „Msza Święta” ks. Jan Hadalski TChr, zalecał odejście od odprawiania do celebracji. Uważa on, że liturgię należy traktować nie jako obowiązek, ale jako uświęcające działanie Boga. Bez niej nie ma życia Kościoła i zakonów. Kapłan piękno liturgii winien uważać za element konstytutywny życia zakonnego, a nie ozdobny. Przypominał, że „sztuka pięknej celebracji polega na wierności zasadom, a nie własnym upodobaniom. Liturgia to nie teatr, nie udawanie, nie naśladowanie, ale prowadzenie do Boga”.

Pallotyń ks. dr Jarosław Superson z Instytutu Liturgicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie mówił, że nie ma liturgii zakonnej, że jest tylko jedna liturgia Kościoła. Zwrócił uwagę na elementy, które winny wybrzmiewać w liturgii sprawowanej przez zakonników.

### ***13. Sympozjum w Brixen o Eucharystii jako źródle i szczycie***

Od 8-10 października 2010 r. w Brixen (Bressanone) w północnych Włoszech tamtejsza Cusanus Akademie zorganizowała międzynarodowe sympozjum o Eucharystii jako źródle i szczycie. Sympozjum łączyło naukę, kulturę i duchowość.

Na rozpoczęcie obrad 8 października wieczorem wiedeński pastora lista, emerytowany prof. Paul Zulehner wygłosił wykład wprowadzający „Msza jako przemiana świata” („Die Messe als Weltverwandlung”), po czym w katedrze miał miejsce koncert, w czasie którego wykonano „Messe in Es-Dur” Fr. Schuberta.

9 października referaty wygłosili: egipski mistyk Henri Boulad (Jak Msza niedzielna może się znowu stać pokarmem w codzienności), o. Michael Prohazka, opat z Geras (Liturgia bizantyjska jako możliwe dotknięcie między niebem i ziemią), ks. Arnold Metznitzner z Karyntii (Liturgia, sakrament i ekstaza) i austriacki artysta Hermann Nitsch (Rozumienie ziemsko-zmysłowych wymiarów dzieła sztuki „Messe”).

Na zakończenie sympozjum w niedzielę 10 października bp Egon Kapellari przewodniczył Mszy św. w katedrze Brixen. Koncelebrowali z nim abp Alois Kothgasser i bp Klaus Küng.

### ***14. Sympozjum na Jasnej Górze dla osób konsekrowanych***

W dniach 7-8 października 2010 r. odbyło się na Jasnej Górze kolejne Sympozjum dla osób konsekrowanych pod patronatem Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski. Tematem sympozjum było *Mistagogia wybranych symboli w liturgii*.

W pierwszym dniu po modlitwie przedpołudniowej wprowadzenia na temat potrzeby wprowadzenia w rozumienie symboli liturgicznych dokonał bp dr Stefan Cichy. Następnie referaty wygłosili s. dr hab. Adelajda Sielepin CHR z Krakowa – Mistagogia milczenia w liturgii i ks. dr Mateusz Matuszewski z Warszawy – Symbolika gestów w liturgii.

Po przerwie obiadowej były dwa dalsze referaty. Ks. prof. Bogusław Nadolski TChr (Poznań) „Niektóre symbole w przestrzeni liturgicznej (wieczna lampka, paschał, zacheuszki, wieniec adwentowy)” a ks. dr Maciej Maciukiewicz z Ełku „Znaczenie ksiąg liturgicznych i szacunek dla nich (mszał, Ewangeliarz, lekcjonarz i inne księgi)”. Po krótkiej przerwie miała miejsce dyskusja zakończona Modlitwą wieczorną Kościoła – Nieszporami.

W dniu 8 października uczestnicy brali udział we Mszy św. przed Jasnogórką Ikoną. Przewodniczył jej i homilię wygłosił bp Stefan Cichy. Po Mszy św. omówił on „Elementy naturalne w służbie liturgii (woda, ogień, oliwa, kadzidło itd.)”, a ks. dr Mariusz Majewski (Legnica) – symbolikę szat i insygniów biskupa. Po referatach była dyskusja, a o godz. 12 bp Stefan Cichy podsumował obrady i sympozjum zakończono modlitwą Anioł Pański.

Część materiałów z tego sympozjum została wydrukowana w tym numerze, a pozostałe materiały będą wydrukowane w nr. 65 „Anamnesis”.

### **15. Na świecie coraz więcej stałych diakonów**

„Internetowy Dziennik Katolicki” z dnia 4 października 2010 r. informował, że na świecie wzrasta bardzo szybko ilość stałych diakonów – informuje Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego. Obecnie jest ich 37 tys., czyli o 11% więcej niż w 2005 roku. Średnio w skali całego Kościoła jeden diakon przypada na dziesięciu księży.

Największy przyrost diakonów w stosunku do liczby księży nastąpił w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych.

Na tym tle Polska jest raczej wyjątkiem. W 2008 roku było w Kościele katolickim w Polsce tylko 5 diakonów stałych przypisanych do diecezji oraz tyle samo (5) przynależących do zgromadzeń zakonnych. W stosunku do liczby księży to kropla w morzu. Dla przykładu w Niemczech posługuje 2 tys. 804 diakonów stałych, we Francji 2 tys. 279, a nawet w znacznie mniejszej Słowacji jest ich 39, a na Ukrainie 41.

### **16. Zagadnienia liturgiczne na jesiennym Zebraniu Plenarnym Konferencji Episkopatu Niemiec**

W czasie jesiennego Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Niemiec, które obradowało w Fuldzie w dniach 20-24 września 2010 r., wiele czasu poświęcono sprawom liturgicznym (informacje o dokumentach Stolicy Apostolskiej, propozycje prośb w sprawie patronów i in.). Najwięcej czasu zajęło przyjęcie poprawionego w myśl wskazań instrukcji „Liturgiam authenticam” Porządku Mszy św. (Ordo Missae). Uczestnicy zebrania otrzymali 42 stronicowy łacińsko-niemiecki tekst tego Ordo (bez prefacji). Dyskutowano i przyjmowano kolejne punkty tego tekstu. Zgodnie z zarządzeniem Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów zmieniono m. in. słowa „für alle” na „für viele”. Przekład został przyjęty przez Konferencję Episkopatu Niemiec i zostanie przesłany do celem jego zatwierdzenia (recognitio).

### **17. Sprawozdanie ze zjazdu Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych (Jasna Góra – 8-10 IX 2010 r.)**

W dniach 8-10 września 2010 r. na Jasnej Górze odbył się coroczny zjazd członków Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych (SPMK). Spotkanie rozpoczęło się śpiewem hymnu *Veni Creator* oraz słowami serdecznego powitania wypowiedzianymi przez Prezesa SPMK ks. prof. UŚ dr. hab. Antoniego Reginka. Każdego dnia obrad centrum stanowiła sprawowana liturgia. W dniu pierwszym było to *Completorium* Eryka Briknera OSPPE (1705–1760) z udziałem Jasnogórskiego Zespołu Wokalnego *Camerata* i Kapeli Jasnogórskiej pod dyrekcją Jarosława Jasiury sprawowane pod przewodnictwem o. Sebastiana Mateckiego – podpre-

ora Jasnej Góry w Kaplicy Sakramentu Pokuty. Drugi dzień zjazdu rozpoczęła Jutrznia sprawowana pod przewodnictwem ks. prof. dr. hab. Ireneusza Pawlaka – prezesa honorowego SPMK, natomiast uwieńczyła Eucharystia, celebrowana w Kaplicy Cudownego Obrazu, której przewodniczył i słowo Boże do zgromadzonych muzyków wygłosił biskup legnicki Stefan Cichy – Przewodniczący Komisji Episkopatu Polski ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. W czasie homilii mówca podkreślił, iż piękno muzyki i śpiewów liturgicznych jest w sposób szczególny predestynowane do oddawania chwały Bogu i sprawowania Jego kultu. Ostatni dzień zjazdu rozpoczęła Msza Święta, sprawowana także w Kaplicy Cudownego Obrazu, w języku łacińskim, z udziałem Jasnogórskiego Kwartetu *Cantus*, pod przewodnictwem o. Nikodema Kilnara – Ogólnopolskiego Duszpasterza Muzyków Kościelnych z Jasnej Góry. Wśród śpiewów wykonywanych podczas tych celebracji znalazła się Msza ks. A. Chlondowskiego oraz gregoriańska Msza X. – *In festis B. Mariae Virginis. 2. (Alme Pater)*. Uczestnicy zjazdu korzystali z materiałów nutowych oraz *Informatora Zjazdu*, przygotowanych przez Gospodarzy spotkania.

Zagadnienia będące przedmiotem obrad, to: *PROBLEMATYKA I PERSPEKTYWY REPERTUARU ŚPIEWÓW LITURGICZNYCH*. W pierwszym dniu podczas pierwszej sesji popołudniowej prowadzonej przez ks. prof. UŚ dr. hab. Antoniego Reginka zaprezentowano przygotowany przez prof. dr. hab. Juliana Gembalskiego z Katowic, projekt Regulaminu konkursu na liturgiczną kompozycję instrumentalną. Pomysł takiego konkursu zrodził się podczas ubiegłorocznego zjazdu w Pelplinie, a jego realizacja jest zaplanowana na rok 2011. Przedstawiono też, zaawansowany już projekt regulaminu konkursu na śpiew liturgiczny z przeznaczeniem na Mszę św. z udziałem dzieci autorstwa prof. dr. hab. Marty Kierskiej-Witczak z Wrocławia. Druga sesja popołudniowa zawierała wystąpienia ks. dr. Wiesława Hudka z Żor oraz ks. prał. lic. Bogdana Kicingera z Gliwic dotyczące ich doświadczeń w organizowaniu festiwalu muzyki sakralnej. Ks. dr. Hudek mówił o Festiwalu Twórczości Religijnej *Fide et Amore* w Żorach, natomiast ks. prałat Bogdan Kicinger o Festiwalu *Muzyka w Starym Opactwie* odbywającym się w Rudach.

W drugim dniu zjazdu sesję poranną dotyczącą koncepcji ogólnopolskiego zbioru śpiewów liturgicznych poprowadził i wstęp do dyskusji uczynił ks. mgr Piotr Dębski. W dalszej części koreferaty wygłosili: mgr Brygida Tomala – *Wykorzystanie dostępnego repertuaru liturgicznego (problematyka mszy z udziałem dzieci)* oraz ks. prof. KUL dr hab. Robert Bernagiewicz – *Zagadnienie weryfikacji nowo powstałego repertuaru liturgicznego*. Pani Tomala zachęciła do dobrego wykorzystania dostępnego repertuaru. Podkreśliła, iż w dostępnych śpiewnikach jest duże bogactwo śpiewów. Szczególnie polecała wykonywanie śpiewów naprzemiennych. Natomiast ks. Bernagiewicz zwrócił uwagę, że ciągle nie mamy wypracowanych do końca kryteriów kwalifikacji pieśni do liturgii. O ile dysponujemy dobrymi narzędziami służącymi analizie i ocenie estetycznej dzieła muzycznego wszystkich epok od Renesansu począwszy, to odnośnie kompozycji średniowiecznych, głównie chorału gregoriańskiego – stawianego za wzór śpiewów liturgicznych – aparat krytyczny nie jest tak dobrze dopracowany. Mówca – podejmując próbę zdefiniowania zespołu cech, owego chorałowego idiomu – w dalszej części omówił poszczególne elementy „melodii gregoriańskiej”, które są wzorcowe: modalność, rytmikę, melikę, proporcjonalność oraz związek me-

lodii z tekstem. Po ogłoszonych koreferatach nastąpiła ożywiona dyskusja. Wśród wniosków zgłaszanych przez dyskutantów można wymienić potrzebę dopracowania kryteriów kwalifikacji pieśni do liturgii, mimo iż jak mówił ks. prof. dr hab. Ireneusz Pawlak przyjęcie idiomu gregoriańskiego jest bardzo trudne, a wręcz niemożliwe. W tej sytuacji mówca zalecił, aby zachęcać kompozytorów do wykorzystywania w swoich utworach motywów chorału gregoriańskiego. Ks. prof. dr hab. Stanisław Ziemiański nawiązując do koreferatu mgr Tomali stwierdził, iż repertuar dla dzieci jest trudny.

Po krótkiej przerwie na kawę rozpoczęła się II sesja, podejmująca zagadnienie transmisji liturgii w mediach. Sesję pokierował i do dyskusji wprowadził znawca tematyki, specjalnie zaproszony gość, ks. dr hab. Andrzej Draguła z Zielonej Góry. Ukazał różne aspekty transmisji celebracji liturgicznych przez media, telewizję, radio, ich wartości oraz zagrożenia. Podkreślał, że w liturgii transmitowanej następuje rozbitcie jednorodnej czasoprzestrzeni na dwie odrębne: na czasoprzestrzeń aktywnego zgromadzenia (aktorów) i czasoprzestrzeń pasywnych odbiorców (słuchaczy i widzów). Dlatego teologia wypracowała pojęcie partycypacji intencjonalnej (*participatio intentionalis*), która wyraża stosunek odbiorcy (słuchacza, widza) nie tyle do samej transmisji, co do rzeczywistości sprawowanego misterium Mszy św., a w którym on sam z powodów obiektywnych nie może uczestniczyć. Po wystąpieniu ks. Draguły wywiązała się dyskusja, w której uczestnicy wskazywali na problem dobrego przygotowania transmisji liturgii, zarówno przez celebransów jak i posługujących. Wśród tych ostatnich poruszono kwestię wykonawców śpiewu, chórów, schol i zespołów muzycznych. Podkreślano, by kształtować śpiewaków w tym duchu, że ich posługa muzyczna nie jest koncertowaniem, występem, ale posługą dla innych. W transmisjach nie chodzi o pokazanie się wykonawcy, ale pełnienie liturgicznej posługi. Oczywiście pojawił się znowu problem doboru repertuaru i wykonawcy. Niewłaściwym jest, gdy wszystkie śpiewy wykonuje tylko chór, zgromadzenie liturgiczne także winno śpiewać. Sesja III miała miejsce popołudniu i poświęcona była projektowi nowej redakcji Instrukcji o muzyce liturgicznej. Przewodniczył jej ks. prof. dr hab. Andrzej Filaber z Warszawy, który wprowadził w zagadnienie, ukazał kierunki, w których redakcja tego dokumentu winna pójść. Zaproponował utworzenie grup roboczych, które miałyby na celu przygotować pierwszą redakcję poszczególnych działów Instrukcji. Zachęcił, by treść instrukcji została ujęta w sposób pozytywny, ukazujący wartość muzyki liturgicznej i zachęcała do przyjęcia proponowanych rozwiązań i zaleceń.

Uczestnicy Walnego Zgromadzenia członków SPMK, opierając się na wcześniej podjętej decyzji Komisji Kwalifikacyjnej opiniującej pozytywnie sylwetki nowo zgłoszonych kandydatów, przegłosowali jednogłośnie ich przyjęcie do grona członków SPMK. W ten sposób do Stowarzyszenia zostało przyjętych 8 nowych członków.

Wydarzeniem artystycznym w najwyższym stopniu był koncert muzyki paulińskiej, który miał miejsce w Sali Rycerskiej Jasnogórskiego Klasztoru. W programie znalazły się nowo odkryte w zbiorach paulińskich utwory o. Amando Ivancica OSPPE (1727-1758: *Missa in D* i *Litaniae Lauretane*). Wykonawcami byli muzycy Polskiej Orkiestry XVIII w., kierownictwo artystyczne sprawował Tomasz Ślusarczyk, a całością dyrygował Paul Esswood z Wielkiej Brytanii.

Wśród innych wydarzeń tego zjazdu należy wymienić gratulacje, jakie uczestnicy złożyli ks. dr. hab. Grzegorzowi Poźniakowi z okazji uzyskania przez niego habilitacji.

W ramach komunikatów ks. dr hab. Grzegorz Poźniak poinformował o możliwości nabywania Biuletynu SPMK, ks. dr Mariusz Białkowski zaprosił wszystkich na przyszłoroczny Międzynarodowy Kongres Śpiewu Gregoriańskiego, który odbędzie się w Poznaniu w dniach 30 V – 4 VI 2011 r., prof. UKSW dr hab. Czesław Grajewski poinformował o obchodach 10. rocznicy śmierci Jerzego Erdmana i zaprosił na nie wszystkich. Ks. prezes Antoni Reginek zapowiedział, iż przyszłoroczny zjazd Stowarzyszenia Muzyków planowany jest w Warszawie, w terminie wrześniowym.

Zjazd zakończyło uroczyste śniadanie, po którym gospodarz Zjazdu o. Nikodem Kilnar zaprosił wszystkich do zwiedzenia Jasnogórskiej Biblioteki oraz zbiorów instrumentarium jasnogórskiego, które jest ciągle odkrywane i poddawane renowacji. W otoczeniu pięknej Sali Biblioteki jasnogórskiej ks. prof. UŚ dr hab. Antoni Reginek – prezes SPMK wyraził wdzięczność o. Nikodemowi Kilnarowi z Jasnej Góry za organizację zjazdu oraz gościnne przyjęcie w Domu Pielgrzyma oraz wszystkim referentom i uczestnikom za aktywną postawę i udział w pracach Walnego Zgromadzenia SPMK. Wszyscy zgromadzeni na zjeździe wyrazili również swoje uznanie i wdzięczność dla Prezesa SPMK ks. Reginka.

Jak co roku wypada wyrazić nadzieję, iż te działania SPMK zaowocują podniesieniem poziomu muzyki i śpiewów w naszych świątyniach. Ad maiorem Dei gloriam!

Ks. dr Stanisław Garnczarski  
(Sekretarz Zarządu SPMK)

## **18. Sympozjum liturgistów w Katowicach**

W dniach 7-9 września 2010 r. na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach odbyło się 46. Sympozjum Wykładowców Liturgiki. Tematem wiódącym jest liturgia święceń prezbiteratu. Pełne hasło spotkania brzmiało *ORDINATIO PRESBYTERORUM: LITURGIA, TEOLOGIA, MINISTERIUM* (do Soboru Trydenckiego).

W pierwszym dniu ogłoszono dwa referaty: *Ordinatio presbyterorum* do X wieku – ks. dr Dariusz Kwiatkowski (Kalisz) i *Ordinatio presbyterorum do Pontificale Romanum 1596* – ks. dr hab. Kazimierz Lijka OMI. Po tych referatach liturgiści udali się do Biblioteki Śląskiej celem zapoznania się z pracą tej placówki naukowej. O godz. 18.00 w katedrze sprawowana była Eucharystia z Nieszporami pod przewodnictwem abp dr. Damiana Zimonia. Na zakończenie tej Mszy św. wręczono abp. Zimoniowi Księgę Jubileuszową o słowie Bożym w liturgii. Po kolacji w Domu św. Józefa odbyło się spotkanie połączone z wyborem tematu, miejsca i daty 47. Sympozjum. Uczestnicy wybrali datę kolejnego sympozjum, wyznaczając je na dni od 6 (wt) do 8 (cz) września 2011. Jako temat tego przyszłego posiedzenia wybrano 'Ars moriendi' i kwestie związane z obrzędowością pogrzebową i kultem do niej przypisanym.

W środę 8 września w kaplicy seminaryjnej Eucharystii połączonej z Jutrznia przewodniczył bp dr Stefan Cichy. Przed południem uczestnicy wysłuchali w auli Wydziału Teologicznego czterech wykładów: *Ordinatio presbyterorum w Pontificale Romanum z 1596* – ks. dr Waldemar Pałęcki (KUL), *Święcenia absolutne, święcenia zakonników* – ks. prof. Bogusław Nadolski (Poznań), *Prezbiter i przewodniczenie Eucharystii do Soboru Trydenckiego* – ks. prof. dr hab. Jan Janicki (UP JP II) i *Święcenia prezbiterów w Kościele prawosławnym* – ks. dr hab. Przemysław Nowakowski (Kraków). Po południu

liturgiści udali się do Sanktuarium Matki Bożej Piekarskiej, gdzie celebrowali modlitwę popołudniową. Z Piekar przejechali do kościoła pw. Ducha Świętego w Tychach, po jego nawiedzeniu udali się do kościoła pw. bł. Karoliny w Tychach, gdzie celebrowali Nieszpory, po czym w parafii bł. Karoliny spożyli kolację.

W czwartek 9 września w kaplicy seminarystycznej Eucharystii połączonej z Jutrznia przewodniczył bp Stefan Cichy. Przez południe wysłuchano informacji bpa Stefana Cichego o pracach Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Następnie miały miejsce relacje z prac Katedr i Zakładów Liturgicznych na Wydziałach Teologicznych. Ks. dr Dominik Ostrowski zapowiedział, że serwis LITURGISTA.PL zostanie przeprofilowany i stanie się oficjalną stroną internetową Sekcji Wykładowców Liturgiki w Polsce.

Podsumowania Sympozjum dokonał ks. prof. dr hab. Czesław Krakowiak (KUL), po czym Modlitwą południową i obiadem zakończono obrady.

### **19. Recenzja książki ks. Pedro Farnésa Scherera, *Vivir la Eucaristía que nos mandó a celebrar el Señor***

Książka ks. Pedro Farnésa Scherera *Vivir la Eucaristía que nos mandó a celebrar el Señor* (*Przeżywać Eucharystię, którą polecił nam celebrować Pan*) została wydana w 2007 roku w Barcelonie. Pozycja ta ukazała się niestety jedynie w języku hiszpańskim, co powoduje, że jest nieznaną czytelnikom polskim.

Ks. Pedro Farnés Scherer to hiszpański liturgista. W latach 1936-1939, gdy był w seminarium w Barcelonie, przeszedł tam, jak sam wspomina, solidną formację zarówno eucharystyczną, jak i liturgiczną. Wyświęcony na prezbitera w 1950 roku. Odbył studia na *Institut Supérieur de Liturgie de Paris*. Znajdował się niemal w centrum soborowej odnowy liturgicznej mając ścisły kontakt z takimi osobistościami jak B. Botte, P.M. Gy, P. Jounel. Był również blisko prac soborowej Komisji Liturgicznej dzięki abpowi A. Bugnini i kard. Virgilio Noé. Przeżył osobiście nie tylko reformę liturgii „od wewnątrz”, ale także dobrze jest mu znany cały poprzedzający ją etap. To doświadczenie pozwala mu umiejętnie osądzić i ocenić aktualne sposoby celebrowania Eucharystii.

Ks. Farnés pełnił funkcję rektora *Instituto de Liturgia*, profesora na różnych fakultetach w Hiszpanii, w Japonii, w krajach Ameryki, a także Azji. Jest także autorem książek: *Mejorar las celebraciones y profundizar su significado*, *Oremos al Señor*, *Celebrar la Semana Santa en las parroquias y pequeñas comunidades*, *Calendario litúrgico* (co roku), a także wydawał *Phase* czy *Oración de las Horas – Liturgia y Espiritualidad*.

*Vivir la Eucaristía que nos mandó a celebrar el Señor* skierowana jest do pewnej szczególnej grupy czytelników, tj. do liturgów Kościoła Rzymskokatolickiego i liturgistów. Owszem, sięgają po nią również seminarzyści, studenci teologii, teologowie, a nawet czasem świeccy bliżej związani z różnymi rzeczywistościami kościelnymi.

Motywy napisania tej książki, jak przyznaje sam autor, były przede wszystkim prośby ludzi, którzy czytali jego artykuły liturgiczne zamieszczane w *Liturgia y Espiritualidad* w latach 1998-2005, a także zapoznanie się autora z pozycjami profesora Pisma Świętego dra Isidro Gomá Civit w *Reflexiones en torno a los textos bíblicos dominicales* (Montserrat 1995).

W piętnastu rozdziałach tej pozycji Farnés zamieszcza naprzemiennie wiele odniesień do historii liturgii obrządków i wschodnich i zachodnich, a także poszczególne najważniejsze elementy celebracji eucharystycznej decydujące o aktywnym przeżywaniu Mszy przez zgromadzenie oraz o ich wpływie na życie duchowe wiernych.

W tej książce Farnés przedstawia Eucharystię porównując Ją do *klejnotu*, który Pan powierzył swojemu Kościołowi. Z kolei Kościół złożył go w pewnym *kufrze*, tj. umieścił go wewnątrz pewnych obrzędów liturgicznych, które ustanowił. Na przestrzeni wieków forma owego *kufra* ewoluowała w różnych rodzinach liturgicznych zarówno na wschodzie, jak i na zachodzie, adaptując się do zmieniających się warunków ludów i ich mentalności. Sam jednak *klejnot* pozostaje zawsze niezmienny. Autor przypisuje Kościołowi odpowiedzialność za dostosowanie *kufra* w wierności *klejnotowi* (por. *Sacrosanctum Concilium* 22) tak, aby we właściwy sposób ukazywał piękno *klejnotu* i umożliwiał przeżywanie pełni jego wartości. Czynności liturgiczne, niezależnie od swej głębi i cudowności, nie mogą zaciemniać doniosłości *klejnotu*. Ów *klejnot*, który Jezus powierzył Kościołowi, stanowi sześć niezmiennych czynności konstytuujących Eucharystię: wzięcie chleba i wina, błogosławieństwo Boga za cuda, które czyni dla ludzi, zapowiedź w słowach i gestach Jego ofiary, łamanie chleba, rozdawanie połamanego chleba, podanie do picia kielicha. Reszta czynności jest przedstawiona jako drugorzędna, np. podniesienie Hostii i Kielicha, procesja z darami, obrzędy wstępne czy zakończenia.

Farnés opierając się na tym, że celebrans jest *in persona Christi Capitis* (por. KKK 875, 1220) przypomina, że uobecniając to, co nakazał nam sprawować Pan, należy odwoływać się do tego, czego wymaga sama istota wypowiedzianych słów czy sprawowanych czynności.

Całość swoich rozważań odnosi on do definicji Eucharystii jako *dziękczynienia*, które sprawujemy posłuszni poleceniu naszego Pana: „To czyńcie na moją pamiątkę”. Podkreśla, że na samym początku Eucharystia nie była ofiarą, lecz błogosławieństwem Boga za cuda, jakie czyni, podkreślając wydarzenie kulminacyjne, którym było przejście Jezusa ze śmierci do życia. Właśnie to *dziękczynienie* stanowi sedno Mszy świętej, stanowi ów *klejnot*, który zostawił nam Pan. Dlatego konieczne jest, aby sprawując Eucharystię, celebrans umiał uwypuklić przez *ars celebrandi* (sztukę, sposób celebrowania) te elementy, które są najważniejsze, tj. te, które *poleciał nam celebrować sam Pan*. Czyni to nie tylko głosem i gestami, ale całą swoją osobą oraz wewnętrzną postawą, a także zrozumieniem, jak i przeżywaniem tego, co się dzieje.

Autor wnikliwie opisuje zarówno znaczenie poszczególnych elementów Mszy, koncentrując się w sposób szczególny na sześciu elementach, które *poleciał nam celebrować Pan*, jak też tłumaczy ich naturę oraz podaje uwarunkowania na przestrzeni wieków, które wywarły wpływ na sposób celebrowania. Farnés odważnie opisuje błędy, czy wręcz nadużycia, popełniane przez niewiedzę liturgów, ukazując zarazem możliwe źródła ich pochodzenia. Na końcu rozdziałów zamieszczonych jest kilka praktycznych wniosków, uwag, rad czy po prostu sugestii, jak według autora lepiej sprawować omówione czynności. Również drugorzędne elementy – *kufre*, w którym przechowywany jest *klejnot* – są solidnie wytłumaczone i ukazane jest ich pochodzenie na tle historycznym.

Pomimo nieformalnego języka, jakim posługuje się Farnés, od pierwszej do ostatniej strony przebija biegłość autora, jako specjalisty w dziedzinie. Rozważania nie-

jednokrotnie poparte są wieloma odniesieniami do dokumentów kościelnych (KL, OWMR, itp.), historii ewolucji tradycji liturgii, czy choćby zwyczajów i obrzędów liturgii żydowskiej.

Powyższy opis może sprawiać wrażenie, że Farnés napisał swojego rodzaju „instrukcję” poprawnego celebrowania Eucharystii po Soborze Watykańskim II. Otóż żadną miarą! Wszelkie uwagi i spostrzeżenia łączą się z wyraźnym podkreśleniem, że kapłan modli się wykonując taką czy inną czynność i głęboko jednoczy się z Jezusem. Każdy ksiądz czytając *Vivir la Eucaristía que nos mandó a celebrar el Señor* może „usłyszeć”, między zdaniem, prawdziwie dobrą nowinę o Chrystusie.

Jak sam tytuł wskazuje – wszelkie rady czy nawet wytknięcia błędów zamieszcza autor po to, aby i celebrans i wierni mogli lepiej, tj. głębiej *przeżywać Eucharystię*, zanurzyć się w Nią. Wszystkie te rozważania przesiąknięte są wiarą autora, który – czego świadectwo możemy znaleźć w wielu miejscach książki – sam wprawdzie, zanim napisał tę pozycję, głęboko przeżył spotkanie z Chrystusem właśnie jako celebrans.

Zastanawia fakt, że w przypadku tak poważnego i szanowanego liturgisty książka nie została przełożona na inne języki (Wiem, że były podejmowane próby tłumaczenia jej na włoski, ale jeszcze nie słyszałem o wydaniu tej wersji językowej). Mimo znacznej wartości liturgicznej i duchowej, *Vivir la Eucaristía que nos mandó a celebrar el Señor* ma pewien mankament. Jest nim szczegółowość dociekań autora, które dla zwykłego księdza, nie będącego wybitnym pasjonatą tematu, po przeczytaniu połowy książki, powoduje znużenie (tym bardziej nużące może być dla świeckiego czytelnika, który nie zna szczegółów *ars celebrandi*).

Tym jednak, których powyższe trudności nie napawają strachem, serdecznie polecam tę książkę. W sposób szczególny zalecam ją celebransom, którym, dzięki swej dogłębnej analizie *ars celebrandi*, może pomóc sprawować Eucharystię, jak również wszystkim świeckim zainteresowanym – jako lekturę medytacyjną nad *klejnotem*, który *polecił nam celebrować Pan*.

ks. Jan Lorenz

## **20. Liturgiczne nowości wydawnicze**

*Liturgia i przepowiadanie*, red. ks. Wiesław Przyczyna, Wydawnictwo M, Kraków 2010, ISBN 978-83-7595-216-2.

Rinaldo Falsini *Liturgia. Odpowiedzi na trudne pytania*, Wydawnictwo M, Kraków 2010, ISBN 978-83-7595-249-0.

Stefano Rosso, *La Celebrazione della Storia della Salvezza nel Rito Bizantino Misteri Sacramentali Feste e tempi liturgici*, Libreria Editrice Vaticana, Roma 2010, ISBN 978-88-209-8449-6.

Pontificio Comitato per i Congressi Eucaristici Internazionali, *I Congressi Eucaristici. Satuto Percorso Storico Suggestimenti e proposte*, Libreria Editrice Vaticana, Roma 2010, ISBN 978-88-209-8450-2.

*Liturgia Tridentina. Fontes-Indices-Concordantia 1568-1962*, a cura di Manlio Sodi - Alessandro Toniolo Placide Bruylants, Libreria Editrice Vaticana, Roma 2010, ISBN 978-88-209-8448-9.

*Liturgie in kulturellen Kontexten / Liturgia w kulturowym kontekście*, red. Benedikt Kranemann, Helmut Jan Sobeczko (Colloquia Theologica 11), Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego UO, Opole 2010, ISBN 978-83-6175-633-0.

Zbigniew Stokłosa, *„Tridentinische” und/oder „polnische” Liturgie? Die Rezeption der liturgischen Erneuerung in der polnischen Kirche – Eine Bestandsaufnahme nach „Summorum Pontificum” und Versuch einer Wertung*, Paderborn 2010.

*Rytuał profesji zakonnej dla zgromadzenia Księży Marianów Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*, Typis Vaticanis. Zgromadzenie Księży Marianów, Rzym 2010, ISBN 978-830-7502-197-4.

Carlo Recalcati, *Adwent i Boże Narodzenie. Szkice homilii na każdy dzień*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2008, ISBN 978-83-7442-769-2.

*Głoscie Ewangelię. Pomoce liturgiczno-homiletyczne. Niedziele, uroczystości i święta w ciągu roku - rok A*, Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników, Włocławek 2010, ISBN 978-83-7401-208-9.

Ks. Grzegorz Rzeźwicki, *Duszpasterstwo ministrantów i lektorów w Kościele w Polsce podczas Soboru Watykańskiego II i w okresie posoborowym (1964-2008)*, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, Tarnów 2010, ISBN 978-83-733289-4-5.

Alberto Carosa, *L'Opposizione al Motu Proprio Summorum Pontificum*, Edizioni Fede & Cultura, Verona 2010, ISBN 978-88-6409-064-1.

Enrico Finotti, *La Centralità della liturgia nella storia della salvezza. Le sorti dell'uomo tra il primato della liturgia e il suo crollo*, Edizioni Fede & Cultura, Verona 2010, ISBN 978-88-6409-042-9.

Albert Gerhards, *La liturgia della nostra fede*, Edizioni Qiqajon, Bose 2010, ISBN 978-88-8227-300-2.

Klemens Stock, *La liturgia della parola. Spiegazione dei Vangeli domenicali e festivi. Anno A*, Apostolato della Preghiera 2010, ISBN 978-88-7357-513-9.

Giorgio Bonaccorso, *La liturgia e la fede. La teologia e l'antropologia del Rito*, Ed. 2, Editore EMP, Padova 2010, ISBN 978-88-2502-555-2.

Aldo N. Terrin, *La natura del rito tra tradizione e rinnovamento*, Editore EMP, Padova 2010, ISBN 978-88-2502-590-3.

Franco Manzi, *La parola della festa. Commento alle letture bibliche del nuovo lezionario ambrosiano. Anno A I*, Edizioni Ancora, Roma 2010, ISBN 978-88-5140-786-5.

Aurelio Porfiri, *La Presenza. Nove meditazioni sulla Liturgia*, Editore Apostolato della Preghiera, 2010, ISBN 978-88-7357-498-9.

*La questione liturgica. Atti delle Giornate Liturgiche di Fontgombault (22-24 luglio 2001)*, Editore Nova Millennium Romae 2010, ISBN 978-88-8711-776-9.

Orlando Barbaro, Iulia Tarciniu Balan, *Le icone delle feste. Il linguaggio dell'immagine nella liturgia*, Edizioni Marcianum Press. Venezia 2010, ISBN 978-88-6512-034-7.

Ks. Ryszard Selejdak, *Diakonat stały w świetle dokumentów Soboru Watykańskiego II, posoborowego Urzędu Nauczycielskiego Kościoła i narodowych «Rationes institutionis diaconorum permanentium»*, Wydawnictwo Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego, Warszawa 2010, ISBN 978-83-7072-637-9.

Manlio Sodi, „*Sine Dominico non possumus*”. *Itinerario formativo per universitari*, (Quaderni di Pastorale Universitaria 5), CLV Roma 2010.

Giuseppe Daminelli, „*Radicati e fondati in Cristo, saldi nella fede*” (cfr Col 2, 7). *Itinerario per la preparazione e la riscoperta del Sacramento della Confermazione dei giovani (18-25 anni)*, (Quaderni di Pastorale Universitaria 6), CLV Roma 2010.

Enrico Dal Covolo, „*Andate! Ecco, io sono con voi tutti i giorni*”. *Per una „lettura teologica” del Vangelo di Matteo*, (Quaderni di Pastorale Universitaria 7), CLV Roma 2010.

Felice Di Molfetta, *Fate questo in memoria di me. Il presbitero e l'Eucaristia*, Tau Editrice, Assisi 2010.

Alfredo Di Stefano, *Venite a mangiare. Il presbitero e il dono di presiedere l'Eucaristia*, Tau Editrice, Assisi 2010.